

ВИКОНАВЧА ВЛАДА

Політична енциклопедія / Редкол. Ю. А. Левенець (голова), Ю. І. Шаповал (заст. голови) та ін. — К. : Парламентське видавництво, 2011. — 808 с. — ISBN 978-966-611-818-2. — УДК 32-027.21(031).

Ця стаття знаходиться у першому в Україні енциклопедичному виданні, покликаному створити всебічне та ґрунтовне уявлення про стан сучасної політичної науки, її категоріальний апарат, про загальноприйняті та альтернативні теорії та підходи. Читачі мають змогу ознайомитися з ідеями найвидатніших представників політичної думки, зрозуміти місце і роль відомих гравців на політичній арені, глибше осягнути сучасні політичні тенденції. Авторами статей є фахівці з України, Росії, Польщі, Франції, Канади, США.

Для фахівців, викладачів та студентів, всіх, кого цікавлять соціально-гуманітарні науки.

ВИКОНАВЧА (ЕКЗЕКУТИВНА) ВЛАДА — одна з трьох гілок державної влади, яка, відповідно до принципу поділу влади у державі, розробляє і втілює державну політику спрямовану на забезпечення виконання законів та управляє сферами суспільного життя, насамперед державним сектором економіки.

Слід зауважити, що влада за змістом є єдиною, а принцип поділу державної влади є лише теоретичним постулатом, який дає змогу певним чином будувати державний механізм та організовувати його функціонування. Поділяється не сама влада, а механізм її здійснення.

Виконавчій владі надається можливість самостійно приймати рішення необхідні для виконання цих завдань, проте вона є підзвітною відносно законодавчої гілки влади. За дотриманням чинного законодавства, в тому числі і органами виконавчої влади, слідує судова влада.

Механізм дії виконавчої влади є складним і системним утворенням, що органічно поєднує у собі певні складові елементи. Складовими елементами зазначеного механізму виступають: 1) система органів виконавчої влади; 2) сукупність правових норм, що регламентують як організаційну структуру системи органів виконавчої влади, так і процеси її функціонування та розвитку.

Очевидним є наявність прямого зв'язку ефективності механізму виконавчої влади з ефективністю функціонування системи її органів, рівень організаційно-управлінського впливу якої на суспільний розвиток залежить в тому числі й від стану взаємостосунків і взаємодії виконавчої гілки із законодавчою гілкою державної влади. Сам характер виконавчої влади, що зумовлений об'єктивними призначенням — виконанням законів та інших правових актів, підтверджує єдність цієї влади зі змістом управлінської діяльності держави.

Кожний орган виконавчої влади наділений державою відповідною компетенцією, яка закріплена у Конституції України. В системі органів вико-

навчої влади виділяються структурні ланки трьох організаційно-правових рівнів:

1. Вищий рівень — Кабінет Міністрів (у функціональній взаємодії з Президентом), який згідно з частиною першою ст. 113 Конституції є вищим органом у системі органів виконавчої влади. Це означає, що Кабінет Міністрів як уряд очолює систему органів виконавчої влади. Він здійснює виконавчу владу як безпосередньо, так і через центральні та місцеві органи виконавчої влади, спрямовуючи, координуючи та контролюючи діяльність цих органів. Кабінет Міністрів України відповідальний перед Президентом України і Верховною Радою України, підконтрольний і підзвітний Верховній Раді України у межах, передбачених Конституцією України. До складу Кабінету Міністрів України входять Прем'єр-міністр України, Перший віцепрем'єр-міністр, віцепрем'єр-міністри, міністри. Прем'єр-міністр України призначається Верховною Радою України за поданням Президента України. Прем'єр-міністр України керує роботою Кабінету Міністрів України, спрямовує її на виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України, схваленої Верховною Радою України.

Відставка Прем'єр-міністра України, прийняття Верховною Радою України резолюції недовіри Кабінету Міністрів України мають наслідком відставку всього складу Кабінету Міністрів України. У цих випадках Верховна Рада України здійснює формування нового складу Кабінету Міністрів України у строки і в порядку, що визначені Конституцією.

Слід зауважити, що сам змістовний характер виконавчої влади пояснює природну, органічну єдність статусу президента з функціями та повноваженнями саме даної гілки влади. У Конституції досить повно врахована уся складність і специфічність відношення поста Президента до виконавчої гілки влади. Тобто реальне становище Президента полягає у тому, що його статус не уособлюється жодною гілкою влади, а виступає статусом глави держави із значними компетенційними перевагами (насамперед установчими і кадровими) щодо виконавчої влади. Президент віднесений до виконавчої влади лише функціонально, тобто через певний обсяг своїх повноважень (компетенцій). Але він не віднесений до неї структурно, тобто як окрема структурна ланка системи органів виконавчої влади. Саме тому в Конституції України відсутнє визначення Президента як «глави виконавчої влади».

2. Центральний рівень — міністерства, державні комітети та інші підвідомчі Кабінету Міністрів органи виконавчої влади. До центральних органів виконавчої влади України відносяться такі групи органів: міністерства, державні комітети, інші центральні органи виконавчої влади, які мають різноманітні назви — агентства, комітети, служби і т.ін. (часто вони узагальнено визначаються як «відомства»).

Зазначені органи у своїй діяльності представляють інтереси всієї держави, а не окремих територій, місць, їх компетенція поширюється з відповідного кола питань на всю територію країни. За своїм призначенням центральні органи виконавчої влади забезпечують або сприяють формуванню і втіленню в життя державної політики у відповідних сферах управління, здійсню-

ють керівництво дорученими їм сферами і несуть відповідальність за стан їх розвитку перед Президентом і Кабінетом Міністрів України.

3. Місцевий, або територіальний рівень, на якому діють: органи виконавчої влади загальної компетенції — Рада Міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, районні. Київська і Севастопольська міські державні адміністрації; органи спеціальної галузевої та функціональної компетенції, котрі як безпосередньо підпорядковані центральним органам виконавчої влади, так і перебувають у так званому подвійному підпорядкуванні (тобто водночас і відповідному центральному і місцевому органу виконавчої влади).

Виконавча влада на місцях здійснюється головним чином місцевими — обласними і районними, а також Київською і Севастопольською міськими — державними адміністраціями. Склад місцевих державних адміністрацій формують голови місцевих державних адміністрацій. Голови місцевих державних адміністрацій призначаються на посаду і звільняються з посади Президентом України за поданням Кабінету Міністрів України. Голови місцевих державних адміністрацій при здійсненні своїх повноважень відповідальні перед Президентом України і Кабінетом Міністрів України, підзвітні та підконтрольні органам виконавчої влади вищого рівня.

Найважливішу увагу місцеві державні адміністрації мають приділяти стосункам з громадянами, що мешкають на відповідній території, зокрема, сприяти громадянам у реалізації ними їх конституційних прав, свобод та виконання конституційних обов'язків. Громадяни звертаються до місцевих державних адміністрацій у вирішенні конкретних питань, що належать до відання місцевих державних адміністрацій. Їхні посадові особи зобов'язані розглянути звернення громадян і протягом місячного терміну дати обґрунтовану відповідь та вжити необхідних заходів.

Література

1. Конституція України. — Київ, 1996.
2. Гегель Г. Философия права. — М., 1990.
3. Авер'янов В. Б. Органи виконавчої влади України. — К., 1997.
4. Авер'янов В.Б., Крупчан О.Д. Виконавча влада: конституційні засади і шляхи реформування.—Х., 1998.
5. Цветков В.В. Державне управління: основні фактори ефективності.—К., 1996.
6. Шаповал В. Конституційний механізм державної влади в незалежній Україні: політико-правові проблеми організації виконавчої влади // Право України.— 1997.— №1.